

MEDIA JA MINÄ

Vuosittain opiskeltavat asiat
8. luokka: Media ja minä

Tervetuloa opiskelemaan 8. luokan **Media ja minä** -kokonaisuutta!

Kokonaisuuden kesto on **kaksi oppituntia**
ja se koostuu neljästä osa-alueesta.

1. Median perusasiat haltuun
2. Yksityisyys ja turvallisuus mediassa
3. Tekijänoikeudet
4. Viestintä mediaympäristöissä

Tervetuloa opiskelemaan 8. luokan **Media ja minä** -kokonaisuutta!

Materiaaleissa käytetyt symbolit:

POHDINTA: Pohdi ja keskustele ryhmän kanssa.

TEHTÄVÄ: Tee tehtävä annetun ohjeen mukaan.

TIETOA: Saat hyödyllistä lisäinformaatiota, nämä kannattaa lukea.

VIDEO: Katso aiheeseen liittyvä video.

8. lk Media ja minä

OSA 1 Median perusasiat haltuun

Mitä media on?

Medialla tarkoitetaan erilaisia **viestintäkanavia**.

Henkilökohtaiset viestintävälineet

- Puhelin
- Sähköposti
- Pikaviestipalvelut

Joukkoviestintävälineet

- Televisio
- Radio
- Sanoma- ja aikakauslehdet
- Internet
- Sosiaalinen media

Luokittele laatikoiden viestintävälineet henkilökohtaisiin ja joukkoviestintävälineisiin.

Pinterest

Snapchat

Instagram

TikTok

YleX

YouTube

TV2

X

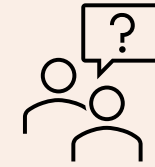
Discord

Twitch

WhatsApp

Savon Sanomat

Mitä media on?

OSA 1

- i** Medialla tarkoitetaan **sisältöjä**, jotka ovat syntyneet välineiden ympärille. Mediasisältöjä ovat esim. uutiset, viestit, videot, kuvat ja pelit. Niitä kannattaa arvioida kriittisesti seuraavien kysymysten avulla.

- Tuottaako sisällön tutkimusta tehnyt journalisti, poliitikko, tunnettu somevaikuttaja vai naapurin Pena?
- Halutaanko sisällöllä välittää tietoa, mainostaa tai vaikuttaa mielipiteisiin?
- Kenelle sisältö on tarkoitettu: isolle katsojajoukolle, yksityiselle kaveriryhmälle vai jollekin siltä väliltä?
- Kerrotaanko aiheesta eri näkökulmista? Onko jokin näkökulma jätetty pois?

Mitä media on?

i Mediaan liittyy usein **kaupallisuus**. Se tarkoittaa, että joku saa rahaa siitä, mitä katsot tai kuuntelet. Mainoksilla houkutellaan ostamaan tai pyritään vaikuttamaan ihmisten mielikuviin. Mainosten avulla pystytään tarjoamaan kuluttajalle maksutonta sisältöä. Ne voivat myös vaikuttaa näkemääsi sisältöön. Suomen ainoa suuri ei-kaupallinen media on Yle.

? **Pohdi alla olevia käsitteitä.**

- Mitä ne tarkoittavat?
- Mitkä käsitteet liittyvät toisiinsa? Miten?

suora mainonta

kaupallinen yhteistyö

epäsuora mainonta

tuotesijoittelu

sponsori

mainosbanneri

klikkiotsikko

kohdennettu mainos

Medialukutaito

Media on niin monimutkainen kokonaisuus, että sen ymmärtämiseksi tarvitaan hyvää medialukutaitoa.

Mediaa voi tuottaa helposti kuka tahansa.

Tekoäly vaikuttaa paljon siihen, mitä näemme ja kuulemme ympärillämme. Tämän vuoksi mediasisällöt vaativat kriittistä tarkastelua.

Medialukutaito tarkoittaa kykyä

- tunnistaa ja tulkita viestejä
- suodattaa ja arvioida informaatiota
- käyttää mediaa ja tuottaa itse viestejä.

8. lk Media ja minä

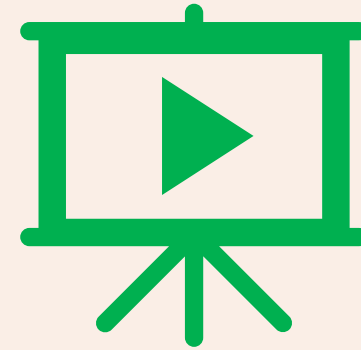
OSA 2 Yksityisyys ja turvallisuus mediassa

Yksityisyys ja turvallisuus mediassa

Yksityisyyden ja turvallisuuden huomioiminen median käytössä on tärkeää. Katso ensin video aiheesta.

Video: Yksityisyys ja turvallisuus mediassa
(4:50 min.)

Kuva: Bing Image Creator / DALL-E3

Pohdi seuraavia kysymyksiä:

- Millaisia riskejä liittyy siihen, jos jaat paljon asioita itsestäsi ja muista sosiaalisessa mediassa?
- Miten voit rajoittaa tietojesi näkyvyyttä?
- Miksi kaksivaiheinen tunnistautuminen on suositeltavaa? Kuinka se voi suojata sinua verkkorikollisuudelta?

Henkinen ja fyysinen turvallisuus

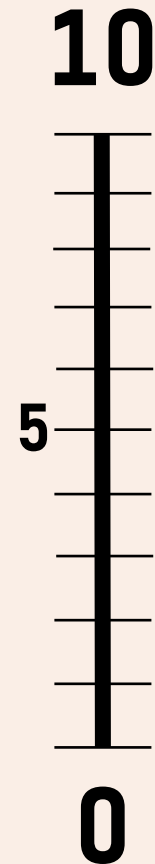

Asteikolla 0–10, miten isoksi riskiksi koet seuraavat?

1. Arkaluonteisten kuvien jakaminen viestiryhmissä
2. Järkyttävien kuvien tai videoiden näkeminen somessa
3. Yksityisestä asiasta kertominen somessa
4. Oman sijainnin jakaminen somessa

Oletteko ryhmässä samaa mieltä?

Millaisia riskejä näihin tilanteisiin liittyy?

8. lk Media ja minä

OSA 3 Tekijänoikeudet

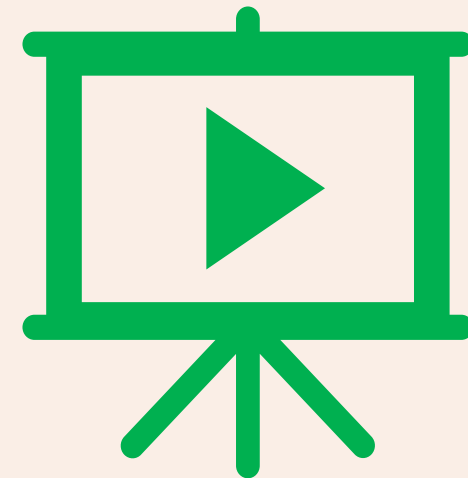
Tietoa tekijänoikeuksista

Mitä ovat tekijänoikeudet?
Miten tekijänoikeuksia sovelletaan?
Mikä on tekijänoikeusrikkomus?

Katso video
aiheesta.

Video: Tekijänoikeudet (5:19 min.)

Sinullakin on tekijänoikeudet

? Oikein vai väärin?

1. Tekijänoikeus syntyy automaattisesti heti, kun teos on valmis.
2. Teet kuvan tekoälyllä. Sinulla on tekijänoikeus kuvaan.
3. Julkisella paikalla **ei saa** kuvata, jos kuvaan tulee muita ihmisiä.

Sinullakin on tekijänoikeudet

? Oikein vai väärin?

1. Tekijänoikeus syntyy automaattisesti heti, kun teos on valmis.

Oikein.

2. Teet kuvan tekoälyllä. Sinulla on tekijänoikeus kuvaan.

Väärin. Kuvan yhteydessä kerrotaan, että sen on tehnyt tekoäly.

3. Julkisella paikalla **ei saa** kuvata, jos kuvaan tulee muita ihmisiä.

Väärin. Julkisella paikalla saa kuvata. Kuvan saa julkaistakin, jos henkilöt eivät ole tunnistettavia.

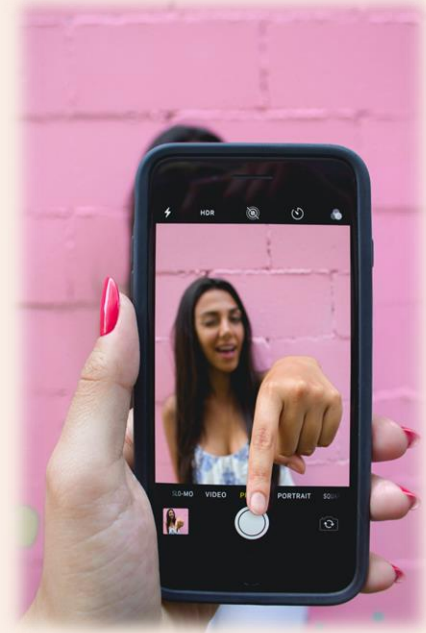
Sinullakin on tekijänoikeudet

? Oikein vai väärin?

4. Kuvan tekijänoikeus kuuluu vain kuvan ottajalle, ei kuvassa oleville henkilöille.

5. Kaikilta kuvassa esiintyviltä pitää olla lupa ottamasi kuvan julkaisuun.

6. Luokkakaveri voi vapaasti käyttää kirjoittamaasi tekstiä omassa työssään.

Sinullakin on tekijänoikeudet

? Oikein vai väärin?

4. Kuvan tekijänoikeus kuuluu vain kuvan ottajalle, ei kuvassa oleville henkilöille.

Oikein.

5. Kaikilta kuvassa esiintyviltä pitää olla lupa ottamasi kuvan julkaisuun.

Oikein.

6. Luokkakaveri voi vapaasti käyttää kirjoittamaasi tekstiä omassa työssään.

Väärin. Luokkakaverisi syyllistyy plagiointiin, jos ei viittaa tekstiisi oikein.

8. lk Media ja minä

OSA 4 Viestintä mediaympäristöissä

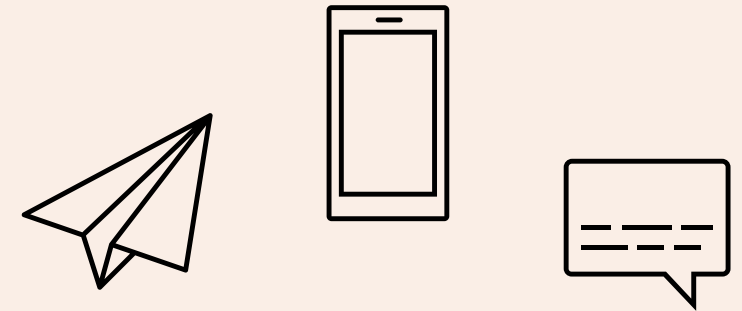

Miten sinä käytät mediaa?

? 1. Millaisia mediakanavia käytät viestintään eri tilanteissa?

- Koulu (opettaja, terveydenhoitaja jne.)
- Koti
- Kaverit
- Harrastukset
- Kesätyöt

sähköposti
WhatsApp
Snapchat
pelichatit
puhelu
Wilma ...

2. Miten viestintä opettajien kanssa eroaa viestinnästä kavereiden kanssa?

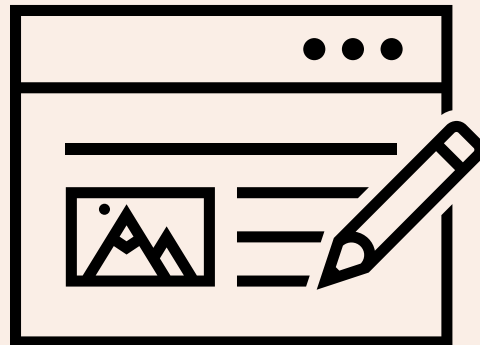
Viestintä mediaympäristöissä

i Eri mediaympäristöissä viestitään eri tavoin. Opettajalle tai työnantajalle ei ole tapana kirjoittaa samalla tavoin kuin pelikaverille chatissa.

? Millaiset yksityiskohdat tekevät viestistä virallisen? Pohdi seuraavia:

- aloitus
- oikeinkirjoitus
- viestin sävy
- lopetus

Miten onnistun myönteisessä viestinnässä?

i Ihmiset tulevat ymmärretyksi ja viestintä onnistuu, kun pidetään yllä myönteistä viestintäilmapiiriä.

Vinkkejä myönteiseen viestintään mediassa:

- Ole kunnioittava ja kohtelias.
- Kerro ajatuksistasi ja tunteistasi suoraan. ("Minusta tuntuu, että...")
- Ihmisillä on oikeus erilaisiin mielipiteisiin.
- Älä ole ilkeä tai salli toisten olla ilkeitä.
- Osallistu rohkeasti.
- Sano vain asioita, jotka voisit sanoa myös kasvotusten.

Millaisissa tilanteissa olet kokenut, että viestintä EI ole myönteistä? Miltä nuo tilanteet ovat tuntuneet?

Viestintätehtävä, vaihtoehto A

Kirjoita opettajallesi Wilma-viesti.

Valitse aihe: esim. kotitehtäviin liittyvä epäselvyys, lisäajan pyytäminen koulutehtävää varten, tukiopetuksen pyytäminen jne.

Kiinnitä huomiota seuraaviin asioihin:

- Oikeinkirjoitus
- Hyvä otsikko
- Aloitus ja lopetus
- Kohtelias ja kunnioittava sävy

Kuva:
Bing Image
Creator /
DALL-E 3

Viestintätehtävä, vaihtoehto B

Alla on opettajalle kirjoitettu Wilma-viesti. **Korjaa se** siten, että

- virkerakenteet ovat oikein (isot alkukirjaimet, välimerkit)
- viesti on kohtelias ja kunnioittava
- otsikko kertoo, mistä viestissä on kyse
- mukana on aloitus ja lopetus.

Otsikko

moro

**Lähetä korjattu versio
Wilma-viestinä opettajalle.**

mä en tuu huomenna sinne oppilas kunnan kokoukseen mulla on yks meno

DIGI*taito*KALENTERI

— uudet lukutaidot
kuopiolaisittain

Kuopion kaupunki /
Heini Lötjönen ja Merja Pehkonen
Videot Eero Holopainen
digitaitokalenteri.fi
2023

